

92

MAGYAR NEMZET

551.23

1979 FEB 8

Száz évvel ezelőtt szökött fel a városligeti gyógyvíz

244

Az elmúlt hónapokban sokat írtak az újságok a városligeti Széchenyi-fürdő sorsáról. Az előregedett fürdőépületet teljesen át kell építeni, s a technikai megoldásokat korszerűsíteni kell. Igaz, hogy a gyógy- és strandfürdő főépülete 1909—13 között épült, 1926-ban új épületszárnyakkal bővítették, de a gyógyvíz éppen száz esztendeje szökött fel a föld mélyéből. Köszönhetjük Zsigmondy Vilmos geológusunknak.

Zsigmondy Vilmos 1821-ben született Pozsonyban, s 1842-ben szerzett bányamérnöki oklevelet a selmecbányai Bányászati és Erdészeti Akadémián. A szabadságharc alatt a resicai vasgyár vezetőjeként fegyverrel védte meg a katonai szempontból létfontosságú üzemet a román csapatok támadásával szemben. A túlerő ellen feladni kényszerült városból sikerült kimentenie a gyár pénztárát, ami lehetővé tette, hogy a néhány hónap múlva visszafoglalt gyárban folytathassa az ágyúöntést és a lőszergyártást a szabadságharc seregei számára.

A villágosi fegyverletétel után a haditörvényszék hatévi várbörtönre ítélte. 1850-ben ugyan kegyelmet kapott, de fél szemét elvesztette az olmtúzi várbörtönben. Kiszabadulása után töretlen lendülettel és a tudós komolyságával mélyedt el a bányászat elméleti és gyakorlati kérdéseinek a tanulmányozásában, majd Pesten önálló bányászati ügynökséget nyitott. Szakirányítása nyomán szén- és ércbányászatunk gyorsan fellendült. Az 1865-ben kiadott „Bányatan, kiváló tekintettel a közbányászatra” című könyvében az első magyar nyelvű bányászati kézikönyvet köszönhetjük, amely a magyar műszaki nyelv megteremtésében is úttörő szerepet végzett. Könyvének mégis az a legnagyobb érdeme, hogy hazánkban elsőnek fordította a közvélemény figyelmét arra, hogy a mértéken felüli gyermekhaladóságot okozó fertőzött alföldi kutakat fel kell váltani a mélyebb rétegekből felszínre hozandó egészséges artézi vízzel.

Első fúrásai a gyógyvizeket tárták fel. A harkányi gyógyfürdő ingadozóvá vált vízmennyiségének az állandósítására fúrt 80 méter mély kútból 62,6 fokos vizet nyert. A Margitsziget tulajdonosának, József főhercegnek a felkérésére végzett mélyfúrását (1866—67) már az egész ország, sőt a külföld is élénk figyelemmel kísérte. 1867 május 13-át nevezetes időpontként tartja nyilván a vízügy tudománya: 118 méter mélységből szökött a felszínre a 43 fokos gyógyvíz. A további fúrások (Alcsut, Livik, Jászapáti, Buziás fürdő stb.) a gyógyvizek feltárása mellett hazánk ivóvíz- és iparivíz-elátását is szolgálták. Ugyanakkor hatékonyan hozzájárultak a földtannak, mint a földrajzi és műszaki tudományok új ágának a kiszélesítéséhez és elmélyítéséhez.

Ilven előzmények után fogott hozzá Zsigmondy Vilmos 1888-ban a főváros megbízásából a városligeti kút fúrásához. (Azzal a súlvs kikötéssel, hogy sikertelenség esetén nem tarthat igényt semmi

anyagi kárpótlásra.) Itt kellett megbirkóznia a legnagyobb nehézségekkel, itt kellett elszenvednie a legtöbb durva támadást. De itt aratta élete legnagyobb sikerét. Az immáron tíz éve húzódó mélyfúrásban már senki sem bízott, csak az ő hite volt rendíthetetlen. A szóhadomány szerint a fővárosi tanács által leállított fúrást Zsigmondy éjjelente saját költségén folytatta. A hivatalos küttemetés előestéjén 13,5 méter magasba szökött a felszínen a 74 fokos víz — 971 méter mélységből! Kontinensünknek ez volt akkor a legmélyebb fúrása. Fényesen igazolta a nagyszerű geológus zseniális földtani feltevését, hogy a Budai-hegység lépcsőzetesen lezökkenet dolomittrögei a befedő és víz-zárórétegekkel együtt folytatódhatnak a Duna alatt és a Pesti-síkságon.

Zsigmondy Vilmos fáradhatatlanul dolgozott egész életén át. Igazi alkotó ember volt. Életének utolsó 10 évében már visszavonult a gyakorlati munkától. Mint Selmecbánya országgyűlési képviselője 13 éven át harcolt a parlamentben és felterjesztéseiben az egész ország területét felölelő földtani kutatások megkezdéséért, a magyar bányászat fellendítéséért, a bányászok munkakörülményeinek a megjavításáért.

A budapesti Városligetben bronzszobor őrzi markáns vonásait, emléktábla örökíti meg a feltörő hőforrás helyét. A nagykanizsai Mélyfúróipari és Kőolajbányászati Technikum 1951-ben névadójának választotta. Az Országos Bányászati és Kohászati Egyesület 1967-ben Zsigmondy Vilmos-emlékérmet alapított tiszteletére. A vísegrádi erdőben 1968 óta emlékmúzeum tárja élénk eredeti dokumentációs anyaggal életművét. Budapestben, ha elkésve is, utcát neveztek el róla a XII. kerületben s utolsó lakóházára (VII., Dob utca 95.) emléktábla került. Munkájának mai folytatói az Országos Vízügyi Főigazgatósághoz tartozó Vízkutató és Fúró Vállalat dolgozói, akik Mongóliában csakúgy, mint Afrikában vízszegény országaiban új életet teremtenek a száraz pusztákon.

Harkay Pál